

ORIGINAL ARTICLE

Evaluating the Effectiveness of the local Planning Model in Contemporary Cities

Aida Dodangeh Ghareh Aghaji¹, Vahid Bigdeli Rad^{2*}, Maryam Moinifar³

1. Ph.D. Student, Department of Urbanplanning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

2. Associate Professor, Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

Correspondence

Vahid Bigdeli Rad

Email: Vahid.Bigdeli@qiau.ac.ir

How to cite

Dodangeh Ghareh Aghaji, A., Bigdeli Rad, V., & Moinifar, M. (2024). Evaluating the Effectiveness of the local Planning Model in Contemporary Cities. *Urban Ecological Research*, 15(3), 91-108.

ABSTRACT

Uncontrolled urban developments threaten the livability of cities by creating numerous economic, and social problems. Urban divisions, which were called Mahalleh (traditional neighborhood) in Iran in the past, have lost their function. Therefore, the aim of the current research is to present a model of development according to the dimensions of the traditional neighborhood and modernized with the needs and desires of the residents of today's cities. Previous studies on Mahaleh and local planning issues were reviewed, and the innovation of the current research is that it focuses on different dimensions of development. Also, the characteristics of Mahaleh in the countries of Iran, Morocco, and Turkey were investigated, and after extracting the variables of traditional neighborhood with method of content analysis and modernizing it, a new model for the development of the contemporary city was presented. This research is descriptive-analytical in terms of method. The method used is the Partial Least Squares (PLS) method. The components extracted from Mahaleh in the countries of Iran, Turkey and Morocco were proposed in the form of a questionnaire consisting of 56 questions, and the opinion of professionals and urban specialists was asked, and non-probability sampling of the targeted model was used. Also, the proposed model was evaluated by PLS software. And finally, due to the meaningfulness of the relationships between the variables, the proposed model is confirmed simultaneous attention to environmental, physical, economic and social dimentions in planning urban division will advance to local development, and after comparing the results extracted from the current research, environmental and economic variables are more complete than other models presented in previous researches.

KEYWORDS

Mahaleh, Localplanning, Smart PLS Model, Iran, Morocco, Turkey.

«مقاله پژوهشی»

مدل برنامه‌ریزی محله‌محور در شهرهای معاصر ایرانی-اسلامی

آیدا دودانگه قره‌آقاجی^۱، وحید بیگدلی‌راد^{۲*}، مریم معینی‌فر^۳

چکیده

توسعه‌های کنترل نشده شهری با ایجاد مشکلات متعدد، زیست‌پذیری شهرها را تهدید می‌کنند. تقسیم‌بندی‌های شهری که در گذشته در ایران محله نامیده می‌شدند، کارکرد خود را از دست داده‌اند. از این‌رو هدف از پژوهش حاضر ارائه مدلی باتوجه به بعدهای محله سنتی و معاصر سازی شده با نیاز ساکنان امروزه که پایداری را به همراه داشته باشد و در توسعه‌های آتی مورد استفاده برنامه‌ریزان شهری قرار گیرد. مطالعات پیشین در خصوص محله و محله‌محوری بررسی شد و نوآوری پژوهش حاضر آن است که با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی به ارائه مدلی برای توسعه محله‌محور به‌عنوان سیستم پیچیده شهری می‌پردازد. ویژگی‌های محله سنتی در کشورهای ایران، مراکش و ترکیه با مطالعه پژوهش‌های متعدد بررسی شد و به روش تحلیل محتوا متغیرهای (کدهای) تأثیرگذار بر محله سنتی استخراج شده، سپس معاصر سازی شدند. در ادامه مدل جدیدی برای توسعه ارائه شد. تحقیق، توصیفی-تحلیلی است، روش به‌کار برده شده، روش حداقل مربعات جزئی (PLS) است. مؤلفه‌های استخراج شده از محله در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش، در قالب پرسشنامه‌ای متشکل از ۵۶ سؤال طرح گردید و نظر حرفه‌مندان و متخصصان شهری پرسیده شد و از نمونه‌گیری غیراحتمالی مدل هدفمند استفاده شد. همچنین مدل ساختاری برنامه‌ریزی محله‌محور پیشنهادی از طریق نرم‌افزار (PLS) سنجیده شد و در نهایت باتوجه به معنادار بودن ارتباطات میان متغیرها، مدل تحقیق تأیید شد. به این معنا که توجه هم‌زمان به بعدهای زیست‌محیطی، کالبدی، اقتصادی و اجتماعی در برنامه‌ریزی تقسیم‌بندی‌های شهری توسعه را در جهت محله‌محور پیش خواهد برد. همچنین پس از مقایسه نتایج استخراج شده از پژوهش حاضر مواردی مانند متغیرهای زیست‌محیطی و اقتصادی با شاخص‌های؛ حمل‌ونقل عمومی، فضای سبز همگانی، مزایای شهر و روستا، کاهش وابستگی به خودرو شخصی، امکان مدرسه و سکونت برای همه، تعادل اقتصادی، تنوع کاربری، خودتکایی اقتصادی، فرصت‌های اشتغال، کاربری مختلط و کاربری پاسخگو به نیاز روزانه نسبت به سایر مدل‌های ارائه شده در پژوهش‌های پیشین کامل‌تر است.

واژگان کلیدی

محله، محله‌محوری، مدل PLS Smart، ایران، مراکش، ترکیه.

۱. دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
۲. دانشیار، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
۳. استادیار، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

نویسنده مسئول: وحید بیگدلی‌راد

رایانامه: Vahid.Bigdeli@qiau.ac.ir

استناد به این مقاله:

دودانگه قره‌آقاجی، آیدا؛ بیگدلی‌راد، وحید و معینی‌فر، مریم (۱۴۰۳). مدل برنامه‌ریزی محله‌محور در شهرهای معاصر ایرانی-اسلامی. فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۱۵(۳)، ۹۱-۱۰۸.

مقدمه

جهانی شدن و مدرن شدن سکونتگاه‌های انسانی از جهات بسیاری باعث زوال شهرها و حرکت آنها به سمت ویرانی محیط زیست خود شده است. آنچه از دیرباز در شهرسازی ایرانی اسلامی با آن مواجه بودیم تقسیم‌بندی شهرها در قالب محلات مسکونی بود که علاوه بر داشتن مقیاس انسانی در بعدها‌های اجتماعی، اقتصادی و ... دارای کارکرد قابل قبول و متناسب با حیات ساکنان‌شان بودند. امروزه باتوجه به مدرن شدن شهر و ساکنان آن تمایل به محلات سنتی و زندگی در محله کم‌تر شده است و محله‌های شهری کارکرد سابق خود را از دست داده‌اند.

پژوهش حاضر از آن جهت دارای اهمیت است که ضمن درنظر گرفتن محله به عنوان عنصری سنتی و نیاز متفاوت ساکنان مدرن امروزی در جستجوی مدلی از توسعه است که علاوه بر مدرن بودن پایداری را نیز به همراه داشته باشد و در عین حال برخی از مفاهیم سودمند سنتی را نیز معاصرسازی کند.

در پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی تحلیلی، مطالعه پژوهش‌های انجام شده در زمینه «محله و محله‌محوری» به دنبال تبیین مفاهیم و بعدها‌های موضوعات مطرح شده صورت گرفته است. هرچند توسعه شهری یک فرایند پیچیده است که شامل جنبه‌های مکانی، زمانی، اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی است. امروزه شهرها بیش از تغییرات اساسی که در فعالیت و کالبد آنها رخ داده، ارتباط خود را با طبیعت از دست داده‌اند در واقع شهرها سیستم‌های پیچیده، باز، پویا و خود سامانده هستند که در فرایند توسعه آن‌ها، بسیاری از نشانه‌های پیچیدگی مانند بعدها‌های فرکتال وجود دارد (میرکتولی و همکاران، ۱۳۹۳).

در این مسیر پژوهش‌های اخیر از سال ۲۰۰۵ الی ۲۰۲۱ میلادی با جستجوی کلمات کلیدی همچون محله، محله‌محوری، انسجام اجتماعی، پایداری، توسعه پایدار و به‌طور کلی مقالاتی که محله و محله‌محور را مورد مطالعه قرار داده بودند، بررسی شد. با مطالعه پژوهش‌های متعدد خارجی این مهم به دست آمد که محله با عنوان یکسان علاوه بر ایران در کشورهای ترکیه، مراکش نیز وجود دارد که در جزئیات شامل تفاوت‌هایی هستند. سپس با بررسی دقیق پژوهش‌های مربوط به محله در سه کشور مطرح شده ویژگی‌های ریزتر محله در هر سه کشور استخراج شد و باتوجه به آن و ویژگی‌های شهرسازی نوین و توسعه پایدار شهری مدلی برای برنامه‌ریزی محله‌محور ارائه شد. سپس مدل مطرح شده در قالب پرسشنامه‌ای طرح و به ۱۴۰ نفر از متخصصان شهری ارائه شد و اعتبار مدل با نرم‌افزار Smart PLS مورد تحلیل و سنجش قرار گرفت.

شایان ذکر است رویکرد محوری در پژوهش حاضر موضوع

محله‌محور و ویژگی محله در کشورهای دارای آن (ایران، ترکیه و مراکش) است و رویکرد تأثیرگذار در این پژوهش محورهای اصلی توسعه پایدار است. باتوجه به مواردی که مطرح شد این پرسش مطرح می‌شود که مدل برنامه‌ریزی محله‌محور در شهرهای معاصر ایرانی-اسلامی چگونه است؟ بنابراین هدف کلی پژوهش بررسی معناداری ارتباط میان متغیرها و شاخص‌ها و دستیابی به مدل برنامه‌ریزی محله‌محور است.

مبانی نظری

پرداختن به مفهوم محله، محله‌محور و توسعه پایدار و جایگاه آن در ادبیات مربوطه با رویکرد شناسایی متغیرهای مؤثر بر محله‌محوری در گذشته و امروز مبانی نظری پژوهش حاضر را فراهم می‌سازد. مفهوم محله‌محوری به عنوان بخشی از حوزه مفهومی محله در معنای عام است. این مقوله به بعدها‌های مختلفی مانند بعدها‌های اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی وابسته بوده و توصیف‌کننده نحوه توسعه شهری پایدار است. برای ارائه ایده‌ای معاصرسازی شده از برنامه‌ریزی محله‌محور، بهتر است علاوه بر پرداختن به ایده‌های نوین اندکی به گذشته و ویژگی محلات توجه نمود، در گذشته نواحی مسکونی به محله‌های مختلف تقسیم می‌شدند و افراد با علایق مشابه در محله‌های خود برای تأمین راحتی، حمایت و امنیت بیش‌تر گرد هم می‌آمدند. تعریفی که لینچ از محله دارد، این است که: «محله قسمت نسبتاً بزرگی از شهر است که واجد خصوصیات یکدست و مشابه باشد و ناظر عملاً بتواند به آن وارد شود» (لطیفی و صفری چابک، ۱۳۹۲). همچنین در تعریف دیگری آمده: «محله نوعی از تقسیم‌بندی شهری در شهرسازی ایرانی-اسلامی گذشته است و می‌توان آن را به عنوان ناحیه یا حوزه سیاسی در نظر گرفت که توأمان مؤلفه‌های فیزیکی (مکان محور) و اجتماعی (مردم محور) را در برمی‌گیرد» (ماجدی و همکاران، ۱۳۹۳).

رضایتمندی سکونت‌ی یکی از رویکردهای اخیر و مطرح در حوزه شهرسازی است که در مواجهه با مسائل رشد و توسعه یک‌بعدی صرفاً کالبدی مطرح شده است (باباخانی و سامه، ۱۴۰۱). محله مکانی است که با هویت افرادی که در آن زندگی می‌کنند تعریف می‌شود. این هویت ناشی از روابط بین افراد در محیط زندگی‌شان است. بنابراین محله مسیری در استمرار نظم اجتماعی است که براساس رضایت و قدرت گروه‌های انسانی بنا شده است. این نظم اجتماعی از خانواده سرچشمه گرفته، از طریق محله‌ها ادامه می‌یابد و با شهر و جامعه به عنوان کلیت اصلی پایان می‌گیرد (Kallus & et al, 2000).

کالبدی و محیطی است که تنها زمانی که بین این عوامل پیوندی متناسب شکل گیرد، می تواند برقرار شود (بحرینی و ولدخانی، ۱۳۹۷).

محققان پایداری محیط زیست را به عنوان مفهومی برای حفاظت در نظر می گیرند که نیازهای انسان و خدمات اکوسیستم را بدون به خطر انداختن سلامت اکوسیستم به هم مرتبط می سازد (رمضانی کیاسج محله و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و بیگدلی، ۱۳۹۶).

از نظر متخصصان محیط زیست برای تحقق زندگی و توسعه پایدار شهری رابطه بین شهر و محیط پیرامونی آن نیز باید به طور اساسی تغییر پیدا کند. یعنی شهری که رابطه دوستانه ای با مردم و رابطه پایدار با بستر منطقه ای دارد. بنابراین مطالعات آتی برای جستجوی ساختار متمرکز خواهد بود که امکان تحرک بالا و دسترسی به انواع گسترده ای از خدمات و تسهیلات متنوع را بدون ایجاد مزاحمت فراهم کند. ساختاری متمرکز خواهد بود که رابطه ارگانیک بین شهر و روستا به وجود آورد، اختلاط اجتماعی را میسر گرداند و درجه ای از استقلال جوامع و خودکفایی را تأمین نماید (فری، ۱۹۹۹).

براساس تعریف های گسترده از پایداری در گزارش برانتلند^۴ منتشر شده است: «توسعه ای که به نیازهای محلی پاسخ می دهد، بدون اینکه توانایی آیندگان در پاسخگویی به نیاز خودشان را به خطر بیندازد» (گلکار، ۱۳۹۰). پس می توان این گونه نتیجه گرفت که محلات سنتی تاحد زیادی به توسعه پایدار نزدیک هستند. تاکنون مطالعات بسیاری درخصوص محله محوری انجام شده است.

پیشینه پژوهش

حاجی پور (۱۳۸۵)، در پژوهش خود با عنوان «برنامه ریزی محله مبنا رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار»، دیاگرامی برای جابه جایی مسئولیت و وظایف بین حکومت و اجتماع محلی در چارچوب تمرکززدایی طرح شده است و بر برنامه ریزی از پایین به بالا تأکید شده است که با بسترسازی مناسب از نظام متمرکز به سمت مشارکت مردمی، مدیریت محله ای و در آخر به نظام خودگردان می رسد.

شهسوار و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان «برنامه ریزی راهبردی توسعه محله های شهری تهران (مورد مطالعه: محله فردوسی منطقه ۱۲)» برنامه و راهبرد توسعه فضایی محله محور در محله فردوسی مورد بررسی قرار دادند.

لوئیس ممفورد^۱ اعتقاد داشت محله ها یک واقعیت اجتماعی هستند که هر جا انسان ها با هم جمع شوند، ایجاد می شود. همین دلیل کافی بود که نتیجه گیری کند که باید محله ها را از طریق برنامه ریزی و دوراندیشی آگاهانه رونق داد؛ به طوری که عضوی از اندام های اصلی یک شهر یکپارچه شوند. پارکر رویکرد محله محوری را در برداشت جدیدش، نوعی توسعه شهری نوسنتی می دانست. در این برداشت جدید، روح مشارکت شهری جدید در فضاهای شهری خرد محله ای، بیش تر نمایان می شود.

برایانت^۲ (۲۰۰۹)، توسعه پایدار محلی را دیدگاهی می دانست که با نقش شهروندان در توسعه، مطابق و هماهنگ است. برنامه ریزی محله ای به عنوان یک مفهوم ارزشمند، نتیجه مجموعه بحث هایی است که در طول صدسال گذشته در کانون برنامه ریزی شهری و مسائل مربوط به مدیریت شهری انجام شده است (خزایی و رضویان، ۱۳۹۵).

شوبرت^۳ در سال ۲۰۰۰ در زمینه اهمیت استراتژیک محله معتقد بود محله ها زمینه اصلی برای فعالیت های حیاتی شهری، شامل کار، مسکن و تفریح هستند (خزایی و رضویان، ۱۳۹۵).

بی توجه به اینکه تحلیل محله محور در قالب سیستم های پیچیده شهری قابل درک می باشند، ارائه تعریفی از سیستم های پیچیده شهری و هندسه فرکتال ضروری به نظر می رسد، در مدل سازی ریاضی از رشد فرکتال برای شبیه سازی و درک الگوی رشد شهری استفاده شده است. در واقع برنامه ریزی و ساخت فضاهای شهری مبتنی بر فرکتال زائیده مکتب پست مدرنیسم است که در زمینه ها، الگوها و طرح ریزی های شهر بی تأثیر نبوده است. برای اعمال مفهوم برنامه ریزی در مقیاس شهری روش تجزیه فرکتال توسعه یافته است و امروزه بسیار کاربرد دارد (میرکتولی و همکاران، ۱۳۹۳). یک سیستم پیچیده شهری به دلیل اینکه اجزا و عناصر آن باید با یکدیگر ارتباط داشته باشند تا کل سیستم کارآمد باشد، لازم است از اصول مشخصی تبعیت کند. در واقع دلیل اینکه شهرهای قرن حاضر از انسجام لازم برخوردار نیستند بایستی ناشی از عدم درک این اصول دانست (مهاجری، ۱۳۸۷).

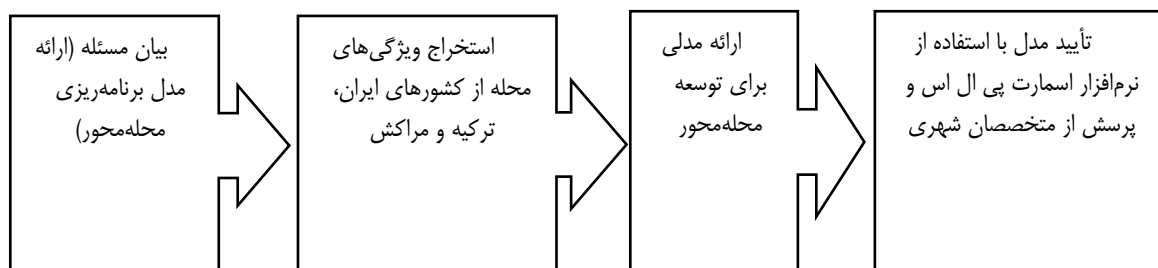
ساختار فرکتال در فرم شهری هنگامی بیش تر آشکار می شود که مناطق شهرنشین شهر، کلان شهر و یا سیستم های شهری به عنوان یک کل مشاهده شوند (میرکتولی و همکاران، ۱۳۹۳). در ادامه برای تعریف توسعه پایدار می توان گفت توسعه پایدار شهری، برآیندی از ترکیب عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی،

1. Lewis Mumford
2. Bryant
3. Schubert

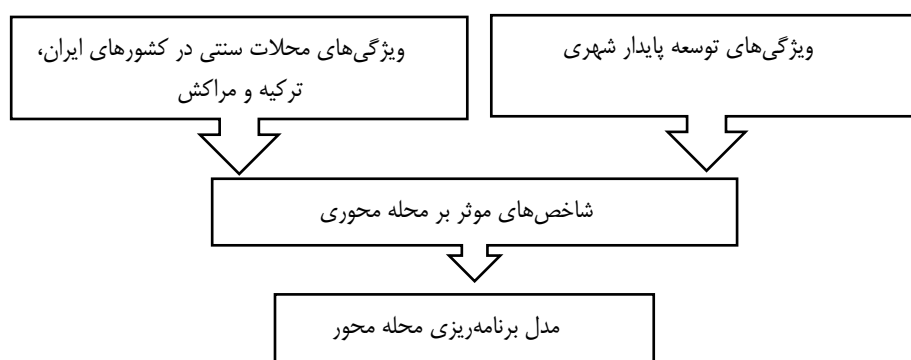
4. Brundtland

این‌ها و در زمان حاضر اصول رسمی و قراردادی در تعریف مفهوم و تعیین حدود محله نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. محله به این صورت تعریف شده است: «محدوده یکپارچه فضایی از شهر با مرزهای کالبدی بنابر درک ذهنی و یا نشانه عینی برای ساکنانی که تعلق مکانی و همبستگی اجتماعی در آن احساس کنند».

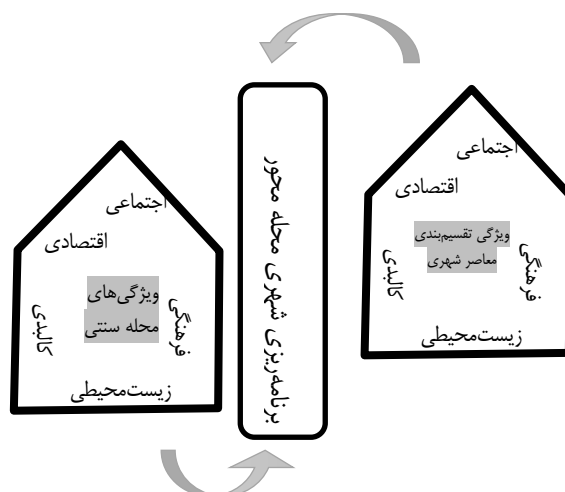
تمرکز پژوهش بر بعدهای کالبدی و اجتماعی محله است و راهبردهای ارائه شده بیش‌تر جنبه اجتماعی و کالبدی دارند. عبدالهی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی نظری مفهوم محله و بازتعریف آن با تأکید بر شرایط محله‌های شهری ایران»؛ مفهوم‌شناسی محله نشان می‌دهد، در گذشته ویژگی‌ها و معیارهای قومی، مذهبی، نژادی و مانند

شکل ۱. چهارچوب نظری پژوهش

شکل ۲. چهارچوب اندیشه‌ای پژوهش

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش

پرسشنامه بوده است. برای تعیین شاخص‌های مؤثر بر محله محوری، باتوجه به اینکه محله با همین نام در سه کشور ایران ترکیه و مراکش شناخته می‌شود با تحلیل محتوای کیفی به

روش انجام پژوهش

این پژوهش از لحاظ ماهیت از نوع کاربردی بوده و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی است. ابزار گردآوری اطلاعات در این روش

گردآوری شده و برای بررسی هریک از متغیرها، تعدادی سؤال تدوین شد که مجموع سؤال‌های تکمیلی، ساختار پرسشنامه را تشکیل می‌دهند.

جامعه آماری در این پژوهش متخصصان و مدیران شهری که آشنایی کامل با موضوع محله‌محوری دارند است. متناسب با این روش حجم نمونه برابر با ۱۴۰ نفر به‌دست آمد. از پاسخگویان درخواست شد میزان اثرگذاری شاخص‌ها را بر محله‌محوری بر اساس طیف لیکرت از ۱ تا ۵، امتیازدهی نمایند. جهت رتبه‌بندی اثرگذاری شاخص‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری با روش حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شد.

استخراج ویژگی محله در کشورهای مطرح شده پرداخته شد. همچنین ضمن مطالعه پژوهش‌های متفاوت و بررسی تصاویر، جدول‌ها و ... تلاش گردیده تا محتوای پنهان و آشکار پژوهش‌ها مشخص شود. در ادامه تمام کلمه، جمله‌ها یا عباراتی که معنایی مشابه دارند و باتوجه به موضوع پژوهش دارای اهمیت هستند به‌عنوان واحد معنا، جدا شدند. سپس ساده‌سازی و فشرده‌سازی برای مختصر کردن پژوهش‌های انجام شده تا ضمن حفظ هسته‌های معنایی امکان مقایسه پژوهش‌های با یکدیگر فراهم شود.

برای مقایسه بهتر، مناطق محتوایی در پژوهش‌های مشخص شده، با استفاده از واحد معنا، رمزگذاری انجام شد و سپس مقوله‌ها استخراج شدند. سپس با استفاده از مطالب و اطلاعات

جدول ۱. شاخص‌های تاثیرگذار بر محله‌محوری

منابع	متغیرها	بعدهای
	امنیت، تعاملات اجتماعی، حس‌تعلق، سرزندگی، مراکز کانونی، نظارت اجتماعی و همسایگی	اجتماعی
ازکیا و محمدی‌دربندی (۱۳۹۰)، تقه‌الاسلامی و امین‌زاده (۱۳۹۲)، حبیبی (۱۳۸۷)، حسینی و سلطانی (۱۳۹۷)، Behar (2005), Bigio (2010), Choueiri (2005), Duarte et al. (2007), Eickelman (1974), El Bouaaichi and Sidi Mohammad (2011), Lapidus (1967), Mills (2007), Rad et al (2014), Oruc et al (2017), Wozniak (2018), Yenert (1992)	امکان مدرسه و سکونت برای همه، تعادل اقتصادی، تنوع کاربری، خوداتکایی اقتصادی، فرصت‌های اشتغال، کاربری مختلط و کاربری پاسخگو به نیاز روزانه	اقتصادی
	حمل‌ونقل عمومی، فضای سبز همگانی، مزایای شهر و روستا و کاهش وابستگی به خودرو شخصی	زیست‌محیطی
	دسترسی به خدمات عمومی، فضای فراغت، لبه‌های تعریف شده، مسکن متنوع و پیاده‌محوری	کالبدی

در روش PLS، به‌کار برده شد. برای نمایش میزان همبستگی سازه با شاخص‌ها از ماتریس (جدول ۲) و معیار (میانگین واریانس استخراج شده یا آوی‌ای)^۲ استفاده شد. برای بررسی اینکه سازه تعامل بیش‌تری با شاخص‌های خود دارد تا با سازه‌های دیگر سنجش روایی واگرایی با استفاده از ماتریس صورت گرفت. در جدول ۲، این ماتریس مربوط به مدل با ۵ سازه نشان داده شده است.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (حداقل مربعات جزئی)، استفاده شد. روابط خاص بین متغیرها از طریق بررسی و برازش مدل با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (سم^۱) با حداقل مربعات جزئی (PLS) مورد آزمون قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد در دو مرحله برای تأیید پایایی و روایی آنها انجام شد. ابتدا پایایی مدل با استفاده از سه شاخص شامل آزمون بار عاملی (پایایی متغیرهای مشاهده شده)، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت.

برای ارزیابی روایی مدل از روش روایی همگرا و تفکیکی استفاده شد. سنجش بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه شد. سپس آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی و پایداری درونی (سازگاری درونی) و پایایی ترکیبی برای سنجش بهتر پایایی

جدول ۲. ماتریس سنجش روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

سازه ۵	سازه ۴	سازه ۳	سازه ۲	سازه ۱	سازه‌ها
جنر (IVE) سازه ۱	همبستگی بین سازه ۴ و ۵	همبستگی بین سازه ۳ و ۵	همبستگی بین سازه ۲ و ۵	همبستگی بین سازه ۱ و ۵	سازه ۱
جنر (IVE) سازه ۱	همبستگی بین سازه ۴ و ۵	همبستگی بین سازه ۳ و ۵	همبستگی بین سازه ۲ و ۵	همبستگی بین سازه ۱ و ۵	سازه ۲
جنر (IVE) سازه ۱	همبستگی بین سازه ۴ و ۵	همبستگی بین سازه ۳ و ۵	همبستگی بین سازه ۲ و ۵	همبستگی بین سازه ۱ و ۵	سازه ۳
جنر (IVE) سازه ۱	همبستگی بین سازه ۴ و ۵	همبستگی بین سازه ۳ و ۵	همبستگی بین سازه ۲ و ۵	همبستگی بین سازه ۱ و ۵	سازه ۴
جنر (IVE) سازه ۱	همبستگی بین سازه ۴ و ۵	همبستگی بین سازه ۳ و ۵	همبستگی بین سازه ۲ و ۵	همبستگی بین سازه ۱ و ۵	سازه ۵

نمونه ۱۰ برابر بیش‌تر از تعداد مسیرهای بین سازه‌ها باشد، باتوجه به تعداد متغیرها، یک نمونه اندازه ۱۴۰ تعیین شد (۱۰ برابر متغیرها) جامعه آماری این پژوهش شامل متخصصان رشته شهرسازی شاغل در این حرفه در شهرداری، دانشگاه، ارگان‌های دولتی، دفاتر خصوصی و دانشجویان رشته شهرسازی است. نمونه غیراحتمالی پاسخگویان از طریق گزینش هدفمند متخصصان به‌منظور به‌حداقل رساندن اثرات کنترل نشده انتخاب شد.

پاسخگویان شامل ۲۳ نفر شاغل در شهرداری، ۴۴ نفر دفاتر مهندسی، ۲۳ نفر دانشگاه، ۸ نفر ارگان‌های دولتی و ۴۲ نفر دانشجو بودند. جدول ۲، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان برای این مطالعه را نشان می‌دهد.

معیارهای ارزیابی برازش بخش ساختاری

در این پژوهش از عدد معناداری (تی) برای آگاهی از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تأیید روابط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد، استفاده شده است. در ادامه از (ضریب تعیین) برای مشخص نمودن تأثیری که یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارد، استفاده شد. در ادامه برای آزمون روابط بین متغیرها از: ۱. بررسی ضرایب معناداری مربوط به هریک از سؤال‌ها و ۲. بررسی ضرایب استاندارد شده بار عاملی مربوط به مسیرهای هریک از متغیرها استفاده شد.

به‌منظور نمونه‌گیری، مدل نمونه هدفمند (غیراحتمالی) به‌کار گرفته شد. در خصوص حجم نمونه از (قاعده ۱۰) مشابه با مدل‌یابی مبتنی بر کوواریانس استفاده شد، به‌گونه‌ای که حجم

جدول ۳. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخگویان

دسته بندی	درصد از کل	تعداد نفرات از کل
سن		
۱۸-۲۹	۳۶/۹٪	۵۲
۳۰-۳۹	۵۷/۵٪	۸۰
۴۰-۴۹	۴٪	۶
۵۰-۵۹	۰٪	۰
۶۰ به بالا	۱/۳٪	۲
شغل		
شهرداری و سازمان‌های وابسته	۱۶/۴٪	۲۳
دفتر فنی و مهندسی	۳۱/۵٪	۴۴
دانشگاه	۱۶/۴٪	۲۳
ارگان‌های دولتی	۵/۴٪	۸
دانشجو	۳۰٪	۴۲
تحصیلات		
کم‌تر از دیپلم	۰٪	۰
دیپلم	۱۳/۶٪	۱۹
کارشناسی	۲۶٪	۳۶
کارشناسی ارشد	۳۵/۶٪	۵۰
دکتری	۲۴/۶٪	۳۵
سابقه کاری		
فاقد تجربه کاری	۲۰/۵٪	۲۹
کم‌تر از ۵ سال	۳۱/۵٪	۴۴
۵-۱۰ سال	۲۴/۶٪	۳۴
بالاتر از ۱۰ سال	۲۳٪	۳۳

پژوهش‌های متعدد ویژگی‌ها (کدها) با استفاده از روش تحلیل محتوا استخراج شد، جدول زیر ویژگی‌های محلات سنتی را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

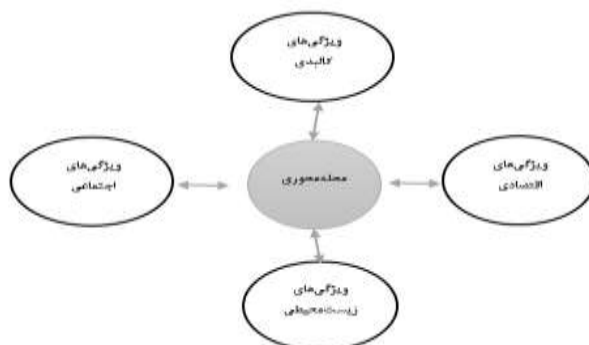
ابتدا به‌منظور شناسایی ویژگی‌های برنامه‌ریزی محله‌محور، پس از بررسی محله سنتی در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش از

جدول ۴. ویژگی‌های محله سنتی در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش

محله سنتی				
ویژگی‌های کالبدی	ویژگی‌های اجتماعی	ویژگی‌های فرهنگی	ویژگی‌های اقتصادی	ویژگی‌های زیست محیطی
استقلالی که تنها مبین تمایز است و نه برتری زیست فقرا و اغنیا در یک واحد فضایی در کنارهم تجانس اجتماعی، دینی، فرقه و طبقه اجتماعی نهادهای اجتماعی ملاقات مکرر با همسایگان معاشرت در پیاده‌روها ریش سفیدان محلی دفاع جمعی مفهوم همسایگی حس تعلق به مکان منزلت اجتماعی تعاملات اجتماعی وابستگی به مکان صمیمیت پویایی آرامش وحدت پیوستگی اجتماعی تعهد پایداری-اجتماعی امنیت اختلاط اجتماعی نظارت و کنترل متقابل سرزندگی منافع مشترک	مسجد حمام میدان چه گذر محلی غرفه‌های محلی بن‌بست‌ها مکتب قهوه‌خانه دروازه کوچه‌های باریک پیرنشین‌ها دسترسی طراحی نشده غریب‌گز بودن تراکم جمعیت پایداری کالبدی مقیاس انسانی ورودی	فضاهای تجمع بافت فرهنگی همگن مشارکت در مدیریت محله همبستگی محله به عنوان یک نهاد فرهنگی	نهادهای اقتصادی پایداری اقتصادی کاربری مختلط تنوع کاربری اشتغال ساکنان در درون محله کاربری پاسخگو به نیاز روزانه ساکنان خرده‌فروشی در مرکز محله تعادل اقتصادی	پایداری زیست محیطی حفظ محیط زیست به علت تعلق به فضا

تعریف شده، کاربری مختلط، تنوع کاربری، فرصت‌های اشتغال، تعادل اقتصادی، خوداتکایی اقتصادی، مدرسه و امکان سکونت برای همه گروه‌های درآمدی، کاربری پاسخگو به نیاز روزانه، سرزندگی، مراکز کانونی، حس تعلق به مکان، تعاملات اجتماعی، امنیت، نظارت اجتماعی و همسایگی. باتوجه به متغیرهای (کالبدی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی) و شاخص‌های ذکر شده در بالا مدل زیر به دست آمد که با استفاده از نرم افزار PLS Smart معناداری آن مورد سنجش قرار گرفت.

با مطالعه پژوهش‌های مرتبط با محلات سنتی در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش کدهایی با روش تحلیل محتوا به دست آمد سپس کلیه موارد به دست آمده از ویژگی‌های محلات سنتی در کشورهای مطرح شده در قالب شاخص‌هایی خلاصه شدند و پرسشنامه‌ای متناسب با ۲۲ شاخص تدوین گردید. شاخص‌ها عبارتند از: کاهش وابستگی به ماشین، دسترسی راحت به حمل و نقل عمومی، دارا بودن مزایای شهر و روستا، فضای سبز همگانی، مسکن متنوع، دسترسی به خدمات عمومی، پیاده‌محوری، فضا برای فراغت، لبه‌های

شکل ۴. مدل پیشنهادی توسعه محله محور

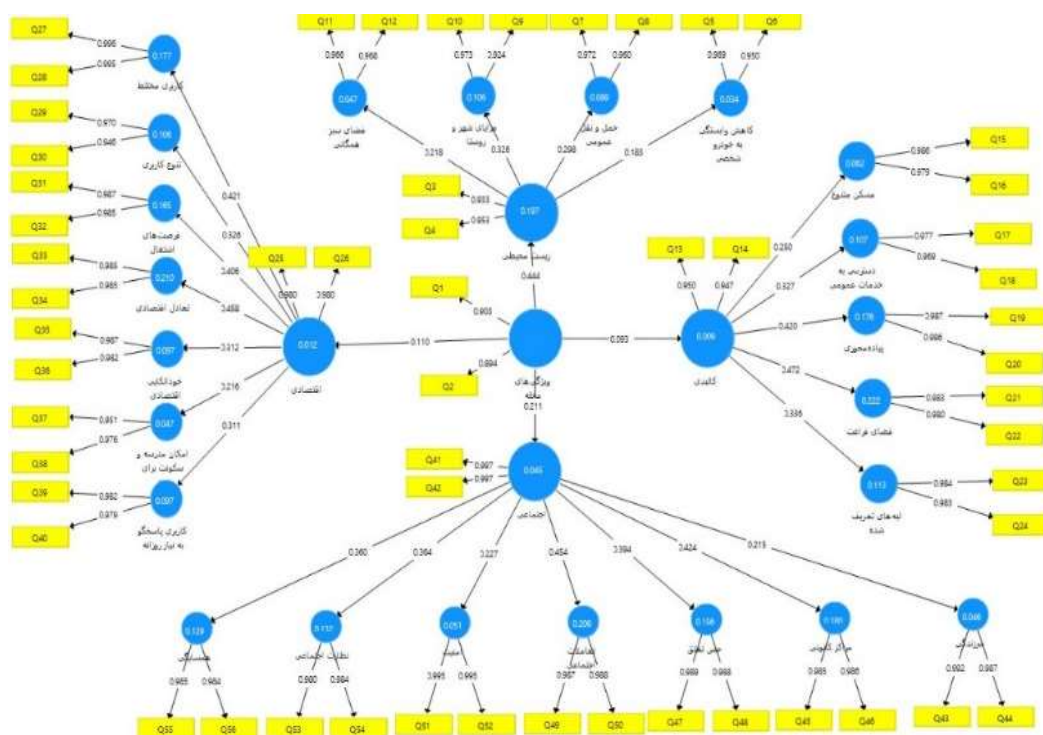
مدل‌سازی معادلات ساختاری

در این مرحله جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (حداقل مربعات جزئی) استفاده شده است. در این روش می‌توان تأثیر چندین متغیر را به صورت هم‌زمان بر روی یکدیگر سنجیده و مورد ارزیابی و آزمون قرار داد. تحلیل دارای سه مرحله اصلی شامل: برازش مدل اندازه‌گیری (روابط بین سؤال‌ها یا گویه‌های پرسشنامه و متغیر مکنون)، برازش مدل ساختاری (روابط بین متغیرهای مکنون) و برازش مدل کلی است و پس از تأیید مدل‌های مطرح شده پاسخ سؤال‌های داده خواهد شد. در ادامه به منظور بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری دو معیار پایایی و روایی استفاده می‌شود. پایایی خود از سه طریق بررسی ضرایب بارهای عاملی، ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ارزیابی گردید.

بررسی مدل اندازه‌گیری (مدل بیرونی)

مدل اندازه‌گیری مدلی است که در آن روابط بین متغیرهای مشاهده‌پذیر (سؤال‌های پرسشنامه) و متغیرهای مکنون مورد توجه قرار گرفته و اندازه‌گیری می‌شود. در این روش، مدلی همگن خواهد

بود که قدرمطلق بار عاملی هریک از متغیرهای مشاهده‌پذیر (سؤال‌های) متناظر با متغیر پنهان آن مدل حداقل ۰/۴ خواهد بود. همان‌طور که در شکل ۵، مشاهده می‌شود رابطه متغیر مستقل (زیست‌محیطی)، با متغیرهای وابسته (کاهش وابستگی به ماشین، دسترسی راحت به حمل‌ونقل عمومی، دارا بودن مزایای شهر و روستا، فضای سبز همگانی)، به‌علت بالاتر بودن از عدد ۰/۴ رابطه معناداری است. رابطه متغیر مستقل (کالبدی)، با متغیرهای وابسته (مسکن متنوع، دسترسی به خدمات عمومی، پیاده‌محوری، فضا برای فراغت، لبه‌های تعریف شده)، رابطه متغیر مستقل (اقتصادی)، با متغیرهای وابسته (کاربری مختلط، تنوع کاربری، فرصت‌های اشتغال، تعادل اقتصادی، خوداتکایی اقتصادی، مدرسه و امکان سکونت، کاربری پاسخگو به نیاز روزانه) و متغیر مستقل (اجتماعی) با متغیرهای وابسته (سرزندگی، مراکز کانونی، حس تعلق به مکان، تعاملات اجتماعی، امنیت، نظارت اجتماعی و همسایگی) به علت بالاتر بودن از عدد ۰/۴ رابطه معنادار است.

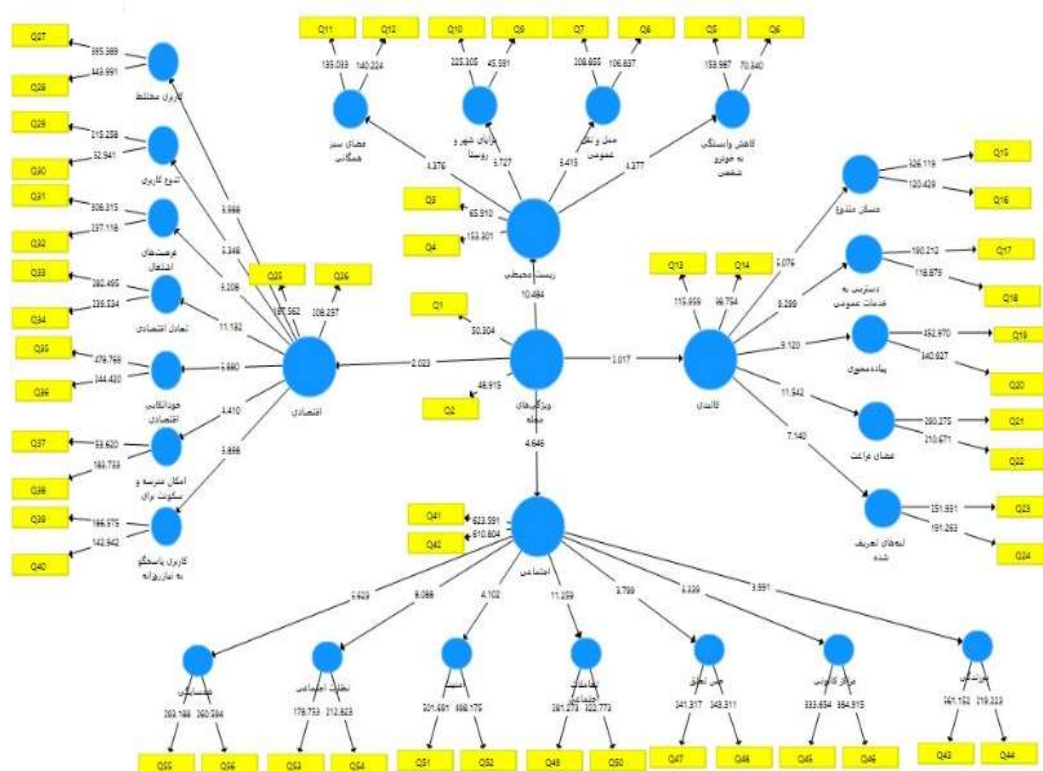

شکل ۵. معنادار بودن روابط

بررسی مدل ساختاری (معیار تی)

مدل نهایی تحقیق و نتایج حاصل از تحلیل آن در شکل ۶ و جدول ۵، ارائه شده است. ضرایب رگرسیون (ویژگی‌های

زیست‌محیطی، کالبدی، اقتصادی و اجتماعی) در سطح خطای ۵ درصد دارای روابط معنادار با متغیر مستقل ویژگی‌های محله هستند.

شکل ۶. معیار تی

بیش‌تر شود و مقدار (معیار پی) از ۰/۰۵ کمتر شود نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها است، در نتیجه نشان از تأیید روابط پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد دارد که در جدول ۵، آورده شده است.

براساس اطلاعات جدول ۵، نظرخواهی از متخصصان شهری درخصوص ویژگی‌های مؤثر بر محله‌محوری، رابطه معناداری میان کلیه متغیرهای پیشنهادی با موضوع محله‌محوری وجود دارد. باتوجه به اینکه در صورتی‌که مقدار (ارقام تی) از ۱/۹۶

جدول ۵-الف. تاثیر متغیرهای پیشنهادی بر محله‌محوری

نتایج	معیار پی	ارقام تی (O/STERR)	نمونه اصلی (ضریب مسیر)	حالت اتصال
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۱۰۲	۰/۲۲۷	امنیت
تأیید	۰/۰۰۰	۱۱/۲۵۹	۰/۴۵۴	تعاملات اجتماعی
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۷۹۹	۰/۳۹۴	حس تعلق
تأیید	۰/۰۰۰	۳/۹۹۱	۰/۲۱۵	سرزندگی
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۳۳۹	۰/۴۲۴	مراکز قانونی
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۰۸۸	۰/۳۶۴	نظارت اجتماعی
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۶۲۳	۰/۳۶۰	همسایگی
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۴۱۰	۰/۲۱۶	امکان مدرسه و سکونت برای همه
تأیید	۰/۰۰۰	۱۱/۱۳۲	۰/۴۵۸	تعادل اقتصادی
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۳۴۸	۰/۳۲۶	تنوع کاربری
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۸۸۰	۰/۳۱۲	خوداتکایی اقتصادی
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۲۰۸	۰/۴۰۶	فرصت‌های اشتغال
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۹۸۸	۰/۴۲۱	کاربری مختلط
تأیید	۰/۰۰۰	۵/۸۹۸	۰/۳۱۱	کاربری پاسخگو به نیاز روزانه
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۴۱۵	۰/۲۹۸	حمل‌ونقل عمومی
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۳۷۶	۰/۲۱۸	فضای سبز همگانی
تأیید	۰/۰۰۰	۶/۷۲۷	۰/۳۲۶	مزایای شهر و روستا

جدول ۵-ب. تاثیر متغیرهای پیشنهادی بر محله‌محوری

نتایج	معیار پی	ارقام تی (O/STERR)	نمونه اصلی (ضریب مسیر)	حالت اتصال
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۳۷۷	۰/۱۸۳	کاهش وابستگی به خودرو شخصی
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۶۴۶	۰/۲۱۱	اجتماعی
تأیید	۰/۰۰۰	۲/۰۲۳	۰/۱۱۰	اقتصادی
تأیید	۰/۰۰۰	۱۰/۴۸۴	۰/۴۴۴	زیست‌محیطی
تأیید	۰/۰۰۰	۲/۰۱۷	۰/۰۹۳	کالبدی
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۳۹۹	۰/۳۲۷	دسترسی به خدمات عمومی
تأیید	۰/۰۰۰	۱۱/۵۴۲	۰/۴۷۲	فضای فراغت
تأیید	۰/۰۰۰	۷/۱۴۰	۰/۳۳۶	لبه‌های تعریف شده
تأیید	۰/۰۰۰	۵/۰۷۶	۰/۲۵۰	مسکن متنوع
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۱۲۰	۰/۴۲۰	پیاده‌محوری
معیار پی > ۰/۰۵		۱/۹۶ > (O/STERR) ارقام تی		

سنجش پایایی

ضریب مورد تأیید در آزمون آلفای کرونباخ، حداقل مقدار ۰/۷ است. همچنین برای بررسی همسانی درونی مدل اندازه‌گیری در روش (PLS) از معیار مدرن‌تری بنام پایایی ترکیبی بهره برده می‌شود. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای ۰/۸ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری

دارد. باتوجه به اطلاعات جدول ۶، مشاهده می‌شود که میزان آلفای کرونباخ که نشان‌دهنده پایایی مدل و پرسشنامه است در وضعیت مطلوبی قرار دارد. همچنین میزان پایایی ترکیبی برای اطمینان پایایی مورد سنجش قرار می‌گیرد، نیز در وضعیت مناسبی قرار دارد.

جدول ۶. پایایی

میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی	rho_A	آلفای کرونباخ	متغیر
۰/۹۹۳	۰/۹۹۷	۰/۹۹۳	۰/۹۹۳	اجتماعی
۰/۹۶۱	۰/۹۸۰	۰/۹۵۹	۰/۹۵۹	اقتصادی
۰/۹۲۸	۰/۹۶۳	۱/۰۰۸	۰/۹۲۵	امکان مدرسه و سکونت برای همه
۰/۹۷۰	۰/۹۸۵	۰/۹۶۹	۰/۹۶۹	تعادل اقتصادی
۰/۹۷۵	۰/۹۸۷	۰/۹۷۵	۰/۹۷۵	تعاملات اجتماعی
۰/۹۱۸	۰/۹۵۷	۰/۹۷۲	۰/۹۱۲	تنوع کاربری
۰/۹۷۷	۰/۹۸۸	۰/۹۷۸	۰/۹۷۶	حس تعلق
۰/۹۳۳	۰/۹۶۵	۰/۹۴۷	۰/۹۲۹	حمل‌ونقل عمومی
۰/۹۶۹	۰/۹۶۹	۰/۹۸۴	۰/۹۶۸	خوداتکایی اقتصادی
۰/۹۴۷	۰/۹۷۳	۰/۰۹۵۹	۰/۹۴۵	دسترسی به خدمات عمومی
۰/۸۸۹	۰/۹۴۱	۰/۸۹۵	۰/۸۷۶	زیست‌محیطی
۰/۹۷۸	۰/۹۸۹	۱/۰۲۱	۰/۹۷۸	سرزندگی
۰/۹۷۳	۰/۹۸۶	۰/۹۷۵	۰/۹۷۲	فرصت‌های اشتغال
۰/۹۳۵	۰/۹۶۶	۰/۹۳۲	۰/۹۳۱	فضای سبز همگانی
۰/۹۶۳	۰/۹۸۱	۰/۹۶۶	۰/۹۶۲	فضای فراغت
۰/۹۶۷	۰/۹۸۳	۰/۹۶۷	۰/۹۶۶	لبه‌های تعریف شده
۰/۹۷۲	۰/۹۸۶	۰/۹۷۲	۰/۹۷۱	مراکز کانونی
۰/۹۰۱	۰/۹۴۸	۱/۰۶۹	۰/۸۹۶	مزایای شهر و روستا
۰/۹۶۵	۰/۹۸۲	۰/۹۸۹	۰/۹۶۴	مسکن متنوع
۰/۹۶۴	۰/۹۸۲	۰/۹۷۲	۰/۹۶۳	نظارت اجتماعی
۰/۹۷۰	۰/۹۸۵	۰/۹۷۰	۰/۶۹	همسایگی
۰/۸۰۷	۰/۸۹۳	۰/۷۶۲	۰/۷۶۱	ویژگی‌های محله
۰/۹۷۳	۰/۹۸۷	۰/۹۷۵	۰/۹۷۳	پیاده‌محوری
۰/۹۹۰	۰/۹۹۵	۰/۹۹۷	۰/۹۹۰	کاربری مختلط
۰/۹۶۱	۰/۹۸۰	۰/۹۶۵	۰/۹۶۰	کاربری پاسخگو به نیاز روزانه
۰/۸۹۹	۰/۹۴۷	۰/۸۸۹	۰/۸۸۸	کالبدی
۰/۹۲۰	۰/۹۵۹	۰/۹۴۸	۰/۹۱۵	کاهش وابستگی به خودرو شخصی

سنجش روایی: همگرا و واگرا (تشخیصی)

متغیر پنهان از طریق متغیرهای مشاهده پذیر آن است. به بیان ساده تر این شاخص میزان همبستگی یک سازه با شاخص های نشان دهنده خود را مشخص می کند. برای این شاخص حداقل مقدار ۰/۵ در نظر گرفته شده است. به دلیل بالاتر بودن اعداد به دست آمده از ۰/۵ تأیید می شود.

روایی واگرا (تشخیصی) توانایی یک مدل اندازه گیری را در میزان افتراق مشاهده پذیرهای متغیر پنهان آن مدل با سایر مشاهده پذیرهای موجود در مدل می سنجد و در واقع مکمل روایی همگرا است. روایی واگرا از طریق آزمون فورنل لارکر سنجیده خواهد شد. منظور از شاخص روایی همگرا سنجش میزان تبیین

جدول ۷. بررسی روایی همگرا با معیار (IVE)

متغیرها	اوی ای
اجتماعی	۰/۹۹۳
اقتصادی	۰/۹۶۱
امنیت	۰/۹۹۰
امکان مدرسه و سکونت برای همه	۰/۹۲۸
تعادل اقتصادی	۰/۹۷۰
تعاملات اجتماعی	۰/۹۷۵
تنوع کاربری	۰/۹۱۸
حس تعلق	۰/۹۷۷
حمل و نقل عمومی	۰/۹۳۳
خوداتکایی اقتصادی	۰/۹۶۹
دسترسی به خدمات عمومی	۰/۹۴۷
زیست محیطی	۰/۸۸۹
سرزندگی	۰/۹۷۸
فرصت های اشتغال	۰/۹۷۳
فضای سبز همگانی	۰/۹۳۵
فضای فراغت	۰/۹۶۳
لبه های تعریف شده	۰/۹۶۷
مراکز کانونی	۰/۹۷۲
مزایای شهر و روستا	۰/۹۰۱
مسکن متنوع	۰/۹۶۵
نظارت اجتماعی	۰/۹۶۴
همسایگی	۰/۹۷۰
ویژگی های محله	۰/۸۰۷
پیاده محوری	۰/۹۷۳
کاربری مختلط	۰/۹۹۰
کاربری پاسخگو به نیاز روزانه	۰/۹۶۱
کالبدی	۰/۸۹۹
کاهش وابستگی به خودرو شخصی	۰/۹۲۰

است. از این رو می توان اظهار داشت که در مدل فوق، سازه ها (متغیرهای مکنون) در مدل، تعامل بیشتری با سؤال های خود دارند تا با سازه های دیگر، به بیان دیگر روایی واگرایی مدل در حد مناسبی است.

جدول ۸، نتایج بررسی روایی واگرا را نشان می دهد. همان گونه که ملاحظه می شود مقدار جذر IVE متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر که در خانه های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته اند. از مقدار همبستگی میان آنها که در خانه های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده اند، بیش تر

جدول ۸. روایی ممیز یا افتراقی^۷

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱	۰/۹۹۷													
۲	۰/۲۱۴	۰/۹۸۰												
۳	۰/۲۲۷	۰/۴۰۸	۰/۹۹۵											
۴	۰/۱۴۵	۰/۲۱۶	۰/۲۰۶	۰/۹۶۳										
۵	۰/۲۴۸	۰/۴۵۸	۰/۵۷۵	۰/۳۲۱	۰/۹۸۵									
۶	۰/۴۵۴	۰/۲۷۲	۰/۴۹۷	۰/۰۴۹	۰/۳۵۵	۰/۹۸۸								
۷	۰/۱۸۴	۰/۳۲۶	۰/۲۳۴	۰/۰۸۶	۰/۲۱۸	۰/۳۸۴	۰/۹۵۸							
۸	۰/۳۹۴	۰/۱۲۶	۰/۳۳۳	۰/۱۵۰	۰/۰۳۳	۰/۶۴۰	۰/۲۵۸	۰/۹۸۸						
۹	۰/۰۱۳	۰/۱۲۶	۰/۲۸۲	۰/۲۲۴	۰/۰۷۱	۰/۱۲۵	۰/۲۰۷	۰/۰۹۳	۰/۹۶۶					
۱۰	۰/۱۱۱	۰/۱۳۴	۰/۳۲۹	۰/۳۹۸	۰/۴۱۱	۰/۳۸۵	۰/۳۷۵	۰/۲۳۷	۰/۲۱۲	۰/۹۸۴				
۱۱	۰/۳۶۸	۰/۳۱۲	۰/۰۸۱	۰/۲۳۴	۰/۰۰۹	۰/۱۹۰	۰/۲۲۱	۰/۳۳۳	۰/۱۹۶	۰/۱۹۹	۰/۹۷۳			
۱۲	۰/۱۰۵	۰/۱۲۴	۰/۲۹۸	۰/۱۹۴	۰/۲۸۶	۰/۱۵۱	۰/۰۰۵	۰/۰۲۴	۰/۲۹۸	۰/۲۹۵	۰/۲۰۶	۰/۹۴۳		
۱۳	۰/۲۱۵	۰/۱۵۹	۰/۴۳۹	۰/۲۷۵	۰/۳۷۲	۰/۴۱۴	۰/۱۶۹	۰/۳۳۳	۰/۲۹۷	۰/۳۶۷	۰/۱۱۵	۰/۳۹۶	۰/۹۸۹	
۱۴	۰/۰۵۸	۰/۲۱۳	۰/۴۱۰	۰/۲۵۸	۰/۵۲۴	۰/۱۹۸	۰/۳۴۷	۰/۰۰۸	۰/۰۴۵	۰/۵۶۹	۰/۰۱۲	۰/۰۶۱	۰/۳۲۹	۰/۹۸۶
۱۵	۰/۲۷۵	۰/۲۱۳	۰/۲۳۴	۰/۱۶۱	۰/۰۴۰	۰/۲۵۰	۰/۰۸۱	۰/۱۹۹	۰/۲۹۶	۰/۲۴۶	۰/۳۲۶	۰/۲۱۸	۰/۱۹۸	۰/۰۲۸
۱۶	۰/۲۰۶	۰/۴۰۶	۰/۲۹۵	۰/۱۲۴	۰/۱۸۴	۰/۳۶۲	۰/۲۳۴	۰/۳۸۷	۰/۲۱۲	۰/۲۶۵	۰/۴۲۸	۰/۱۰۸	۰/۴۴۶	۰/۰۶۹
۱۷	۰/۲۱۴	۰/۰۶۱	۰/۴۵۳	۰/۰۱۶	۰/۴۲۱	۰/۳۶۶	۰/۲۷۷	۰/۱۸۶	۰/۱۳۵	۰/۳۲۰	۰/۲۷۵	۰/۲۶۶	۰/۲۵۲	۰/۲۳۰
۱۸	۰/۴۲۴	۰/۰۱۹	۰/۲۲۸	۰/۰۴۶	۰/۰۲۸	۰/۴۶۷	۰/۲۷۳	۰/۵۵۲	۰/۱۱۳	۰/۱۱۳	۰/۴۹۴	۰/۰۰۰	۰/۲۵۸	۰/۰۵۳
۱۹	۰/۰۲۲	۰/۳۱۷	۰/۳۹۳	۰/۳۰۶	۰/۴۲۴	۰/۱۷۱	۰/۱۵۸	۰/۰۰۵	۰/۳۲۳	۰/۲۴۵	۰/۰۱۸	۰/۳۲۶	۰/۲۶۲	۰/۲۷۶
۲۰	۰/۰۰۵	۰/۰۶۸	۰/۰۱۹	۰/۳۰۸	۰/۲۳۹	۰/۱۹۴	۰/۰۰۱	۰/۱۵۴	۰/۰۹۶	۰/۱۷۷	۰/۱۶۷	۰/۰۲۹	۰/۱۶۵	۰/۱۶۱
۲۱	۰/۳۶۴	۰/۳۰۰	۰/۵۴۰	۰/۱۸۹	۰/۴۴۴	۰/۳۱۶	۰/۱۳۸	۰/۱۵۲	۰/۱۳۵	۰/۱۲۱	۰/۰۰۲	۰/۱۳۳	۰/۳۱۶	۰/۲۳۷
۲۲	۰/۳۶۰	۰/۰۷۵	۰/۲۹۱	۰/۱۱۹	۰/۱۰۹	۰/۴۱۸	۰/۰۳۵	۰/۴۰۳	۰/۰۵۲	۰/۱۹۰	۰/۲۳۲	۰/۰۱۵	۰/۲۳۵	۰/۰۴۷
۲۳	۰/۲۱۱	۰/۱۱۰	۰/۱۷۹	۰/۰۱۸	۰/۱۶۶	۰/۱۳۷	۰/۰۰۱	۰/۰۵۶	۰/۰۳۰	۰/۱۸۸	۰/۴۱۱	۰/۴۴۴	۰/۰۰۱	۰/۰۳۳
۲۴	۰/۲۷۰	۰/۱۱۳	۰/۰۸۰	۰/۰۰۴	۰/۰۰۶	۰/۳۳۳	۰/۲۲۶	۰/۴۶۶	۰/۰۶۸	۰/۲۳۴	۰/۴۱۳	۰/۱۲۵	۰/۲۳۵	۰/۰۰۹
۲۵	۰/۲۵۶	۰/۴۲۱	۰/۴۰۶	۰/۰۶۰	۰/۲۹۷	۰/۳۵۹	۰/۶۳۹	۰/۳۶۳	۰/۰۲۹	۰/۲۷۴	۰/۲۷۲	۰/۱۰۳	۰/۳۱۸	۰/۲۶۱
۲۶	۰/۶۱۲	۰/۳۱۱	۰/۱۸۹	۰/۱۹۰	۰/۲۱۶	۰/۳۳۳	۰/۳۳۴	۰/۲۵۸	۰/۱۰۴	۰/۲۵۳	۰/۴۲۷	۰/۰۴۵	۰/۰۰۲	۰/۲۰۰
۲۷	۰/۴۲۶	۰/۳۳۵	۰/۳۱۳	۰/۱۶۶	۰/۱۸۶	۰/۵۵۲	۰/۳۷۲	۰/۶۱۵	۰/۲۲۵	۰/۴۲۱	۰/۳۲۷	۰/۱۶۲	۰/۴۱۶	۰/۱۵۷
۲۸	۰/۳۲۶	۰/۱۳۶	۰/۲۲۹	۰/۰۵۵	۰/۱۵۷	۰/۲۷۴	۰/۳۰۲	۰/۲۴۴	۰/۲۳۱	۰/۱۱۱	۰/۰۴۶	۰/۱۸۳	۰/۹۸۹	۰/۹۸۶

	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸
۱۶	۰/۹۸۱												
۱۷	۰/۴۲۰	۰/۹۸۴											
۱۸	۰/۳۳۹	۰/۲۱۹	۰/۹۸۶										
۱۹	۰/۰۰۱	۰/۳۲۰	۰/۰۲۲	۰/۹۴۹									
۲۰	۰/۲۳۹	۰/۱۷۲	۰/۱۸۱	۰/۱۷۸	۰/۹۸۲								
۲۱	۰/۲۰۵	۰/۳۲۱	۰/۱۵۶	۰/۳۵۲	۰/۲۳۸	۰/۹۸۲							
۲۲	۰/۳۷۱	۰/۲۲۹	۰/۴۰۱	۰/۱۱۲	۰/۲۵۹	۰/۴۳۵	۰/۹۸۵						
۲۳	۰/۰۰۲	۰/۲۸۴	۰/۱۰۸	۰/۱۲۱	۰/۰۰۹	۰/۰۶۵	۰/۰۸۰	۰/۸۹۸					
۲۴	۰/۵۸۱	۰/۲۹۸	۰/۳۷۹	۰/۰۰۶	۰/۲۲۳	۰/۲۳۰	۰/۴۴۱	۰/۰۵۱	۰/۹۸۷				
۲۵	۰/۴۰۰	۰/۳۳۲	۰/۳۸۹	۰/۱۲۱	۰/۰۸۹	۰/۱۷۲	۰/۲۱۹	۰/۱۲۹	۰/۳۴۲	۰/۹۹۵			
۲۶	۰/۱۲۲	۰/۲۸۴	۰/۵۳۳	۰/۰۱۱	۰/۱۲۰	۰/۱۴۲	۰/۲۵۳	۰/۲۴۹	۰/۱۴۲	۰/۳۸۹	۰/۹۸۰		
۲۷	۰/۴۷۲	۰/۳۳۶	۰/۳۶۶	۰/۱۴۶	۰/۲۵۰	۰/۱۷۶	۰/۳۹۴	۰/۰۹۳	۰/۴۲۰	۰/۵۱۲	۰/۳۸۹	۰/۹۴۸	
۲۸	۰/۹۸۱	۰/۲۰۶	۰/۲۷۳	۰/۲۳۵	۰/۰۱۰	۰/۲۰۳	۰/۱۳۹	۰/۰۷۶	۰/۱۴۸	۰/۳۷۱	۰/۳۵۱	۰/۱۹۱	۰/۹۵۹

۱. به‌منظور خلاصه‌سازی جدول به جای متغیرها عدد در نظر گرفته شده است؛ اجتماعی (۱)، اقتصادی (۲)، امنیت (۳)، امکان مدرسه و سکونت برای همه (۴)، تعادل اقتصادی (۵)، تعاملات اجتماعی (۶)، تنوع کاربری (۷)، حس تعلق (۸)، حمل و نقل عمومی (۹)، خوداتکایی اقتصادی (۱۰)، دسترسی به خدمات عمومی (۱۱)، زیست‌محیطی (۱۲)، سرزندگی (۱۳)، فرصت‌های اشتغال (۱۴)، فضای سبز همگانی (۱۵)، فضای فراغت (۱۶)، لبه‌های تعریف شده (۱۷)، مراکز کانونی (۱۸)، مزایای شهر و روستا (۱۹)، مسکن متنوع (۲۰)، نظارت اجتماعی (۲۱)، همسایگی (۲۲)، ویژگی‌های محله (۲۳)، پیاده‌محوری (۲۴)، کاربری مختلط (۲۵)، کاربری پاسخگو به نیاز روزانه (۲۶)، کالبدی (۲۷)، کاهش وابستگی به خودرو شخصی (۲۸)، لازم به ذکر است به علت بزرگ بودن جدول، در ۲ جدول ارائه شده است.

سنجش معیار (Q2)

این شاخص نشان‌دهنده تناسب پیش‌بینی مدل است که باید بیش‌تر از ۰/۳ باشد. باتوجه به اینکه تمامی اعداد بالای ۰/۳ هستند تناسب پیش‌بینی مدل تأیید می‌شود. در جدول ۹، مقدار معیار (Q2) نشان داده شده است.

همان‌طور که از تحلیل پارمترهای جدول ۹، مشخص است، رابطه میان متغیرهای کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با محله‌محوری رابطه معنادار است. همچنین به‌طور دقیق‌تر می‌توان گفت رابطه میان ویژگی کالبدی و زیر متغیرهای آن (مسکن متنوع، دسترسی به خدمات عمومی، پیاده‌محوری و فضا برای فراغت)، رابطه میان متغیر

زیست‌محیطی با شاخص‌های آن (کاهش وابستگی به ماشین، دسترسی راحت به حمل‌ونقل عمومی، دارا بودن مزایای شهر و روستا و فضای سبز همگانی)، رابطه میان متغیر اقتصادی با زیر متغیرهای (کاربری مختلط، تنوع کاربری، فرصت‌های اشتغال، تعادل، خوداتکایی، مدرسه و امکان سکونت برای همه گروه‌های درآمدی و کاربری پاسخگو به نیاز روزانه) و رابطه میان متغیر اجتماعی با زیرمتغیرهای (سرزندگی، مراکز قانونی، حس تعلق به مکان، تعاملات اجتماعی، امنیت، نظارت و مفهوم همسایگی) معنادار است و از نظر متخصصان شهری بر محله‌محوری مؤثر می‌باشند.

جدول ۹. معیار Q2

متغیر	SSO	SSE	کیو ۲ (=1-SSE/SSO)
اجتماعی	۷۶۴/۰۰۰	۲۲۶/۸۶۲	۰/۷۰۳
اقتصادی	۷۶۴/۰۰۰	۲۷۰/۹۱۸	۰/۶۴۵
امنیت	۷۶۴/۰۰۰	۲۷۰/۹۱۸	۰/۶۴۵
امکان مدرسه و سکونت برای همه	۷۶۴/۰۰۰	۳۲۰/۳۵۸	۰/۵۸۱
تعادل اقتصادی	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۹/۴۶۷	۰/۶۶۰
تعاملات اجتماعی	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۱/۱۳۶	۰/۶۷۱
تنوع کاربری	۷۶۴/۰۰۰	۳۳۴/۱۱۰	۰/۵۶۳
حس تعلق	۷۶۴/۰۰۰	۲۴۸/۱۸۱	۰/۶۷۵
حمل‌ونقل عمومی	۷۶۴/۰۰۰	۳۱۰/۴۶۳	۰/۵۹۴
خوداتکایی اقتصادی	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۸/۴۶۰	۰/۶۶۲
دسترسی به خدمات عمومی	۷۶۴/۰۰۰	۲۹۲/۱۴۳	۰/۶۱۸
زیست‌محیطی	۷۶۴/۰۰۰	۳۷۳/۰۰۸	۰/۵۱۲
سرزندگی	۷۶۴/۰۰۰	۲۴۸/۸۶۲	۰/۶۷۴
فرصت‌های اشتغال	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۳/۸۷۱	۰/۶۶۸
فضای سبز همگانی	۷۶۴/۰۰۰	۳۰۷/۵۹۴	۰/۵۹۷
فضای فراغت	۷۶۴/۰۰۰	۲۶۷/۸۸۸	۰/۶۴۹
لبه‌های تعریف شده	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۹/۶۷۴	۰/۶۶۰
مراکز قانونی	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۵/۸۱۰	۰/۶۶۵
مزایای شهر و روستا	۷۶۴/۰۰۰	۳۵۸/۸۰۱	۰/۵۳۰
مسکن متنوع	۷۶۴/۰۰۰	۲۶۷/۱۸۳	۰/۶۵۰
نظارت اجتماعی	۷۶۴/۰۰۰	۲۶۶/۸۷۲	۰/۶۵۱
همسایگی	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۷/۵۵۷	۰/۶۶۳
ویژگی‌های محله	۷۶۴/۰۰۰	۴۸۹/۸۹۶	۰/۳۵۹
پیاده‌محوری	۷۶۴/۰۰۰	۲۵۳/۳۱۱	۰/۶۶۸
کاربری مختلط	۷۶۴/۰۰۰	۲۳۰/۱۵۲	۰/۶۹۹
کاربری پاسخگو به نیاز روزانه	۷۶۴/۰۰۰	۲۷۱/۳۹۱	۰/۶۴۵
کالبدی	۷۶۴/۰۰۰	۳۶۰/۲۶۸	۰/۵۲۸
کاهش وابستگی به خودرو شخصی	۷۶۴/۰۰۰	۳۳۱/۳۱۷	۰/۵۶۶

بحث و نتیجه‌گیری

توجه به ساکنان و بعدهای مختلف زندگی انسانی ازجمله مواردی است که باعث ارتقاء کیفیت محیط‌های شهری و زیست‌پذیری شهری می‌شود. محله و محله‌محوری موضوعاتی هستند که به‌دلیل ریشه گرفتن از نیاز شهرنشینان و رشد همگام با علایق

ساکنان می‌توانند به‌عنوان نوعی از توسعه که تمایلات و نیازهای ساکنان را در اولویت قرار می‌دهند، درنظر گرفته شوند. محله به‌عنوان نوعی تقسیم‌بندی شهری که از دیرباز مکان سکونت پایدار برای شهرنشینان فراهم می‌کرد که از بعدهای مختلفی تشکیل شده و بر بعدهای مختلفی از زندگی ساکنان تأثیرگذار

است. باتوجه به اینکه محله و محله‌محوری نیز خود منجر به ارتقاء کیفیت شهر و طراحی شهری می‌شوند، از این‌رو مدل ارائه شده در پژوهش حاضر به‌دلیل بررسی متغیرهای بسیار کاربردی و دخیل در زندگی ساکنان محله و همراستا با تمام بعدهای توسعه پایدار می‌تواند نقش مؤثری بر هدایت توسعه شهری به سمت محله‌محور داشته باشد.

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، در نگاه اول به محله به‌عنوان موضوعی کالبدی توجه می‌شود که با خود تعاملات اجتماعی را همراه دارد. اما در پژوهش حاضر تلاش گردید تا بعدهای دیگری چون بعدهای اقتصادی و زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گیرد. زیرا با نگاهی رفت و برگشتی می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که بعد اقتصادی، عاملی است که هدف بسیاری از فعالیت‌های ساکنان شهری و یکی از چهارپایه اساسی زندگی انسان شهرنشینی را تشکیل می‌دهد. بنابراین سعی شد با بررسی جنبه‌های مختلف بعد اقتصادی در زندگی ساکنان محله شاخص‌هایی ارائه شود که بسیار کاربردی باشند و وجود آنها خود منجر به شکل‌گیری حس محله و محله‌محور شود و برعکس وجود محله‌ای متشکل از مؤلفه‌های مطرح شده به سمت توسعه پایدار پیش رود. همچنین بعد زیست‌محیطی از آن جهت بسیار مورد توجه قرار گرفت که محله و محله‌محور باتوجه به رسالت خود پایداری زیست‌محیطی را به‌همراه دارند و وجود مؤلفه‌های زیست‌محیطی نیز منجر به حرکت یک تقسیم‌بندی شهری به سمت حیات محلی می‌شود. برای تشریح دقیق‌تر می‌توان این‌چنین بیان کرد که وجود و استفاده از فضای سبز همگانی یا کاهش وابستگی به خودروی شخصی به‌عنوان دو شاخص از چهار شاخص ارائه شده در این پژوهش، با زندگی در محله منجر به زیست‌پذیری هرچه بیش‌تر محل سکونت انسان شهرنشین می‌شود که خود حرکتی در جهت پایداری است.

بعدهای کالبدی و اجتماعی نیز به‌عنوان دو بعدی که بیش‌تر از سایر بعدهای مورد توجه قرار می‌گیرند، از جهت ایجاد ظرف متناسب با کاربردهای موردنظر در محله و حیات اجتماعی دارای اهمیت هستند. در نتیجه مدل ارائه شده در این پژوهش به‌دلیل توجه به تأثیرگذارترین بعدهای مکان سکونت شهرنشینان می‌تواند در توسعه‌های آتی شهری مورد توجه سیاست‌گذاران و مدیران شهری قرار گیرد. زیرا که با بررسی ماهیت اصلی و ریشه وجودی محله در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش سعی شده تا کاربردی‌ترین متغیرها استخراج و مدلی برای توسعه محله‌محور و متناسب با نیاز شهرنشین معاصر ارائه گردد.

است. اما باتوجه به سنتی بودن محله و محله‌محوری و تغییر نیازها و تمایلات انسان شهرنشین امروزی، معاصرسازی ارکان تشکیل‌دهنده محله امری اساسی به نظر می‌رسد.

باتوجه به اینکه هدف از پژوهش حاضر ارزیابی اثربخشی مدل برنامه‌ریزی محله‌محور در شهرهای معاصر بود، از این‌رو برای دستیابی به اجماعی از تأثیرگذارترین مؤلفه‌ها بر محله و محله‌محوری تلاش گردید، ضمن بررسی مؤلفه‌های مختلف مؤثر بر بعدهای مطرح شده در محله در کشورهای ایران، ترکیه و مراکش مؤلفه‌های استخراج شده از مطالعه پژوهش‌های مختلف در چهار دسته اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی قرار داده شدند و برای هریک زیرمتغیرهایی که با حیات محلی بسیار در ارتباط بوده و بسیار کاربردی هستند، درنظر گرفته شد. همچنین باتوجه به اهمیت موضوع و لزوم توجه به توسعه‌ای پایدار و متناسب با ماهیت هر مکان در علم شهرسازی مطالعات بسیاری پیش‌تر در این خصوص انجام شده بود که با بررسی مطالعات انجام شده، سعی شد در جهت تکامل آنها گام برداشته شود. سپس مدلی ارائه و با ارزیابی مدل مطرح شده از طرف متخصصان شهری و نرم‌افزار PLS Smart مدل نهایی تأیید و به‌عنوان نوعی از توسعه ارائه گردید.

با بررسی پژوهش‌های پیشین در موضوع محله‌محوری، مانند پژوهش «برنامه‌ریزی محله مبنا رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار» (حاجی‌پور، ۱۳۸۵)، تأکید بیش‌تر بر بعدهای کالبدی و اجتماعی محله‌های شهری بوده است و بر تعاملات اجتماعی و لزوم توجه به تجمع‌های ساکنان محلی تأکید شده است. پژوهش حاجی‌پور سعی دارد تا با ارائه راهبردهای کالبدی و اجتماعی، برنامه‌ای برای توسعه محله مورد بررسی ارائه دهد. این درحالی است که پژوهش حاضر علاوه بر بررسی بعدهای اجتماعی و کالبدی به بعدهای زیست‌محیطی و اقتصادی هم پرداخته است. در تحقیقی دیگر با عنوان «بررسی نظری مفهوم محله و بازتعریف آن با تأکید بر شرایط محله‌های شهری ایران» (عبدالهی و همکاران، ۱۳۸۸) با وجود اینکه به بعدهای اجتماعی، کالبدی و اقتصادی و در تحقیق «برنامه‌ریزی راهبردی توسعه محله‌های شهری تهران (مورد مطالعه: محله فردوسی منطقه ۱۲)» (شهسوار و همکاران، ۱۳۹۸)، نیز بر بعدهای اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی پرداخته شده است، شاخص‌ها با پژوهش حاضر متفاوت است. برای مثال صرفاً بر موضوع تفکیک زباله و مشارکت مردمی برای افزایش روحیه محله‌محوری تأکید و بر لزوم تأمین کاربری متناسب با نیاز روزانه اشاره شده است، این در حالی است که کاربری پاسخگو به نیاز روزانه یکی از شش شاخص اقتصادی است که در پژوهش حاضر درنظر گرفته شده

راهکارها

بی‌توجه به یافته‌های پژوهش توجه به راهکارهای زیر می‌توان تقسیم‌بندی‌های شهری را به سمت محله شدن پیشبرد:

✓ ایجاد مراکز کانونی و فضای سبز همگانی جاذب جمعیت برای افزایش تعاملات اجتماعی، حس همسایگی، نظارت اجتماعی و سرزندگی در میان ساکنان و به‌کارگیری اقداماتی منجر به ارتقای حس تعلق؛

✓ ایجاد امکان سکونت و رفتن به مدرسه برای همه گروه‌های درآمدی و به‌کارگیری سیاست‌هایی جهت وجود توأمان مزایای شهری و روستایی در قسمت‌های دارای پتانسیل شهر و ایجاد امکان خوداتکایی اقتصادی در آن‌ها؛

✓ ایجاد مکانی امن، با لبه‌های تعریف شده و پیاده‌محور با خدمات عمومی که ساکنان برای تأمین نیاز روزانه و دستیابی به مکان‌های فراغت به خودروهای شخصی وابسته نباشند؛

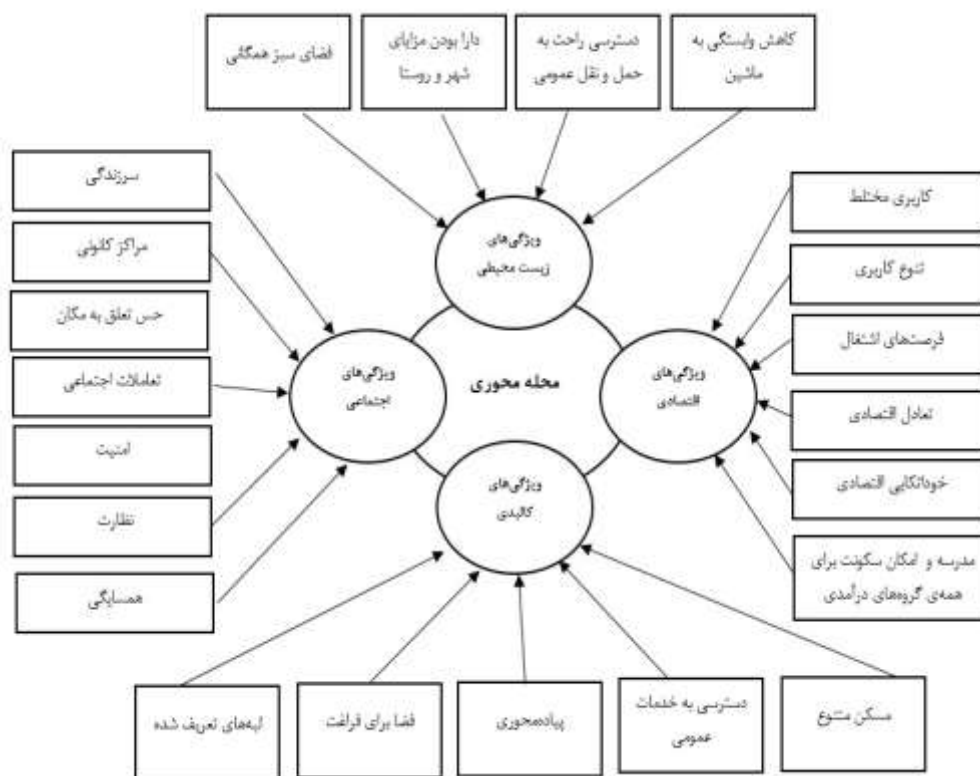
✓ توجه به تنوع کاربری منجر به افزایش فرصت‌های اشتغال درون محله‌ای؛

✓ توجه به ایجاد مسکن متنوع برای جذب حداکثری سلیقه‌های مختلف و ایجاد کاربری‌های مختلط؛

✓ ایجاد دسترسی مناسب به حمل‌ونقل عمومی جهت جلوگیری از ایزوله شدن محلات و ارتباط آن با سایر قسمت‌های شهر؛

✓ توسعه محله‌محور با استفاده از مدل پیشنهادی به شرح

شکل ۷.

شکل ۷. مدل نهایی توسعه محله‌محور

سیاسگزاری

بدین‌وسیله از تمامی متخصصان شهری که در فرایند نظرسنجی پژوهش حاضر مشارکت کردند و با نظرات ارزنده‌شان در ارتقای کیفی آن شدند تشکر و قدردانی می‌شود.

References

- Abdulahi, M., Sarafi, M., & Tokliniya, J. (2009). Theoretical Study of the Concept of Neighborhood and its Redefinition with Emphasis on the Conditions of Urban Neighborhoods of Iran. *Human Geography Research*, 42(2), 83-102. (In Persian)
- Andreev, P., Heart, T., Maoz, H. & Pliskin, N. (2009). *Validating formative partial least squares (PLS) models: methodological review and empirical illustration*. Paper presented at the 13th International Conference on Information Systems (ICIS), Phoenix, Arizona.

- Austin, P.C., & J.V. Tu. (2004). Bootstrap methods for developing predictive models. *The American Statistician*, 58(2), 131-137. <https://doi.org/10.1198/0003130043277>
- Azkiya, M., & Mohammadi Darbandi, Z. (2013). Redefining the Concepts of Quarter and Ideal Quarter from the Tehran Residents' Viewpoint (Aryashahr, Tehranpars and Emam Zadeh Yahya Quarters). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(1), 7-23. (In Persian)
- Babakhani, M., & Sameh, A. (2022). A Comparative Study of the Personality Components Effectiveness on Residential Satisfaction Case Study: Moghadam, Takhti & Hashemi Neighborhoods in Tehran. *Journal of Urban Ecology Research*, 3(1), 17-33. (In Persian) <https://doi.org/10.30473/grup.2022.52999.2517>
- Bahrainy, H., & Valadkhani, H. (2018). *Urban Village a Sustainable Settlement Pattern*. Tehran: University of Tehran press. (In Persian)
- Behar, C. (2005). *A Neighborhood in Ottoman Istanbul Fruit Vendors and Civil Servants in the Kasap flyas Mahalle*. State University of New YorkCowan, Robert, The Dictionary of Urbanism. First Published by Streetwise Press.
- Bigio, G.A. (2010). *The Sustainability of Urban Heritage Preservation the Case of Marrakesh*. Inter-American Development Bank, Discussion paper, (No. IDB-DP-120).
- Choueiri, M.Y. (2005). *A Companion to the History of the Middle East*. Blackwell Publishing.
- Cronbach, J.L. (1961). *Educational Psychology*. Published by Staples Press.
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2012). *Structural equations with SmartPLS software*. Tehran: Sociologists Publications. (In Persian)
- Duarte, P.J., Rocha, M.J., & Soares, D.G. (2007). *Unveiling the structure of the Marrakech Medina: A shape grammar and an interpreter for generating urban form*, AI EDAM. Artificial Intelligence for Engineering Design, Analysis, and Manufacturing, 21(04), 317-349. DOI:[10.1017/S0890060407000315](https://doi.org/10.1017/S0890060407000315)
- Eickelman, F.D. (1974). Is there an islamic city? The making of a quarter in a Moroccan town. *International Journal of Middle East Studies*, 5(3), 274-294.
- El Bouaaichi, A., & Ben Abdellah, S.M. (2011). *Urban heritage in action in the historic city of Fez: guest houses rehabilitation models University, Fez, Morocco*. *International Journal of Architecture & Planning Received*, 5(2), 172-190. DOI: <https://doi.org/10.17831/rep:arcc%25y349>
- Fornell, C., & Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3151312>
- Golkar, K. (2011). *Creating sustainable place reflection on urban design theory*. Tehran: Shahid Beheshti press. (In Persian)
- Habibi, M. (2008). *From Shar to Shahr*. Tehran: Tehran University Press. (In Persian)
- Hajipour, Kh. (2009). Neighborhood planning is the basis of an efficient approach in creating sustainable urban management. *The Journal of Fine Arts: Architecture and Urban Planning*, 1(26), 37-46. (In Persian)
- Henseler, J. & Chin, W.W. (2010). A comparison of approaches for the analysis of interaction effects between latent variables using partial least squares path modeling. *StructuralEquation Modeling*, 17(1), 82-109. <https://doi.org/10.1080/10705510903439003>
- Hosseini, S.F., & Soltani, M. (2017). Comparative analysis of the neighborhood concept in the traditional system of Iranian cities with similar (alternative) models of the contemporary period. *Bagh-e Nazar*, 15(60), 15-28. (In Persian) Doi: [10.22034/BAGH.2018.62761](https://doi.org/10.22034/BAGH.2018.62761)
- Kallus, R., & Law-Yone, H. (2000). What is a neighbourhood? The structure and function of an idea. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 27(6), 815 -826. <https://doi.org/10.1068/b2636>
- Khazaei, M., & Razaviyan, M.T. (2015). The central neighborhood, a new approach in creating sustainable urban management (case example: Qaitairieh neighborhood of Tehran). *Zagros Landscape Geography and Urban Planning Quarterly*, 8(30), 1-19. (In Persian)
- Lapidus, I.M. (1967). *Muslim Cities in the Later Middle Ages*. Harvard University Press, Cambrige, Massachusetts.
- Latifi, Gh., & Safari Chabak, N. (2013). Regeneration of neighbourhood new urbanism principles times in Islamic Iranian cities. *Motaleate Shahri*, 2(8), 3-12. (In Persian)

- Majdi, H., Mansurrezaei, M., & Mansouri, E. (2014). Interpreting the cognitive function of neighborhood public spaces from the perspective of identity; Case example: Naziabad and Mehran neighborhood of Tehran. *Journal of Iranian Cultural Research*, 7(4), 39-61. (In Persian).
- Majedi, H., MansourRezaei, M., & Mansouri, E. (2015). Functional Interpretation of Neighborhood Public Spaces in Terms of Identity. *Journal of Iranian Cultural Research (JICR)*, 7(4), 39-61. (In Persian) <https://doi.org/10.7508/ijcr.2014.28.002>
- Maleki, S., & Bigdeli Rad, V. (2017). *Social sustainability measures for rural areas in Iran*. Space Ontology International Journal, 6(1), 79-84. (In Persian) Doi: [10.22059/JHGR.2018.253223.1007653](https://doi.org/10.22059/JHGR.2018.253223.1007653)
- Mills, A. (2007). Gender and Mahalle (Neighborhood) Space in Istanbul. University of South Carolina. USA. *Gender, Place and Culture*, 14(3), 335-354. <https://doi.org/10.1080/09663690701324995>
- Mirkatoli, J., Bargahi, R., & Aghili, S. Z. (2013). Explanation of Fractal Geometry in Geography and Urban Planning. *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 4(14), 55-82. (In Persian)
- Mohajeri, N. (2008). Physical sustainability in traditional Iranian cities, the principle of coherence and complexity in urban design - fractal structure. *Journal of Environmental Science and Technology*, 10(3), 121-130. (In Persian)
- Nunnally, C.J. (1978), *An Overview of Psychological Measurement*. New York: Plenum Press.
- Oruc, G.D., Ertekin, O., & Dokmeci, V. (2017). Neighbourhood Patterns in Istanbul: From Historical Form to Manhattanization. *Journal of Architecture and Planning*, 5(2), 172-190. DOI: <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2017.31>
- Rad, V.B. (2021). The structural model for physical activity in urban neighborhoods. *Italian Journal of Planning Practice*, 11(1), 61-100.
- Rad, V.B., Najafpour, H., Ngah, I., Shieh, E., Rad, H.B., & Qazvin, I. (2014). The Systematic Review on Physical Activity in Urban Neighborhoods. *Life Science Journal*, 11(9), 13-22. <http://www.lifesciencesite.com>.
- Ramezani Kiasejmahaleh, R., Amiri, M.J., & Zebardast, L. (2022). Environmental Impact Assessment of Chamkhaleh Port Construction Using RIAM Matrix Method. *Urban Ecology Research*, 3(1), 1-16. <https://doi.org/10.30473/grup.2020.38464.2098> (In Persian)
- Seghat-al-Islami, A.A., & Amin-zadeh, B. (2013). A Comparative Study on the Concept and Design Principles of Iranian Mahalleh and Western Neighborhood. *Hoviate Shahr*, 7(13), 33-45. Dor: [20.1001.1.17359562.1392.7.13.4.2](https://doi.org/10.17359/562.1392.7.13.4.2) (In Persian)
- Shaheswar, A., Kamanroudi, M., Prizadi, T., & Abul Qasimpour, M. (2020). Strategic planning for the development of Tehran's urban neighborhoods (case study: Strategic Planning of Urban Neighborhoods in Tehran (Case Study: Ferdowsi neighborhood of Region 12). *The Journal of Applied Research in Geographical Sciences (Jgs)*, 20(57), 281-295. (In Persian) Doi: [10.29252/jgs.20.57.281](https://doi.org/10.29252/jgs.20.57.281)
- Sphanjani, A. (2017). Designing the Model for Commercialization of University Research Using Structural Equation Modeling- Partial Least Squares Method (SEM-PLS). *Business Research Journal*, 21(82), 1-21. (In Persian) Dor: [20.1001.1.17350794.1396.21.82.2.6](https://doi.org/10.17350/794.1396.21.82.2.6)
- Urszula, W. (2018). The Mahalle as Margin of the State Shifting Sensitivities in Two Neighbourhood Spaces of Istanbul. *Anthropology of the Middle East*, 13(2), 79-94. DOI: [10.3167/ame.2018.130206](https://doi.org/10.3167/ame.2018.130206)
- Yenert, Z. (1992). Social and religious influences on the form of early Turkish cities of the ottoman period. *Journal of Architectural and Planning Research*, 9(4), 301-314.